

tartási, viselkedési normákat, és adott esetben ők nem is normaszegésnek ítélik meg az általuk elkövetett bűncselekményt.

A prognózishoz a mi tapasztalataink szerint annyit lehetne hozzáfűzni, hogy mennyiségileg várhatóan tovább nő a végrehajtandó szabadságvesztésre ítétek száma.

Minőségileg pedig romlik az alanyi oldalon az összetétel. A bűncselekmény jellege tekintetében várhatóan tovább növekszik az erőszakos és a csoportos elkövetés és – ne legyen igazam – várható, hogy bekövetkeznek olyan elkövetési módok, amelyek ma Magyarországon a bűnözésben szerencsére még nem ismertek. A személyi összetételre vonatkozóan az a tapasztalat, hogy továbbra is várható a cigányok magas aránya. Az utánpótlás forrásaként ez egy meghatározó népességcsoport. Az alacsonyan szocializált és kifejezetten személyiségzavarral terhelteknek a száma, illetve számaránya is várhatóan növekedni fog.

Dr. Tóth Péter (a Csongrád megyei Főügyészség ügyésze) hozzászólása:

Először a visszaesőkről szeretnék néhány szót szólni. Csongrád megyében a közelmúltban felmérést végeztünk, amelyben az 1970-es felelősségre vont fiatalokúakra vonatkozóan gyűjtöttünk adatokat. Az akkor 14–18 éves gyerekek közben 25–30 éves, kiforrott felnőttek lettek.

Sajnos az eltelt 14 év alatt az 1970-ben felelősségre vont fiatalokúak 46 %-át marasztalni kellett újabb eljárásban.

Az 1970-ben felelősségre vontak 10,8 %-át részesítettük kioktatásban, ezek 20,8 %-a követett el ismét bűncselekményt. Figyelmeztetésben részesítettük az eljárás alá vontak 18,5 %-át, 22 %-uk ismét bűncselekményt követett el, az eltelt 14 év alatt legalább egyszer felelősségre kellett vonni. Próbára bocsátottuk a megvádoltak 33 %-át, 39 %-uk lett visszaeső. Javítóintézeti nevelésre ítélte a bíróság a felelősségre vontak 9,5 %-át, 61,9 %-át ismét felelősségre kellett vonni. Szabadságvesztés kiszabására a megvádoltak 8,1 %-ában került sor, 66,2 %-uk ismét bűncselekményt követett el.

A többi büntetési nem elenyésző volt, azzal nem kívánok foglalkozni, nagyobb jelentősége nincs.

Az arányszámok azt igazolják, hogy a súlyosabb intézkedéssel marasztaltak közül magasabb számban kerültek ki a visszaesők, mint az enyhébb intézkedéssel, büntetéssel marasztaltak.

Itt azonban figyelembe kell venni, hogy azokat a fiatalokat ítéltük súlyosabb büntetésre vagy javítóintézeti nevelésre, akiknél a cselekmény igen súlyos volt, vagy a családi háttér volt rossz, tehát az igen „elhanyagolt”, „elrontott” gyerekek kerültek börtönbe, javítóintézetben. Ezeket a gyerekeket a család nem nevelte, nem állt mögöttük rendezett, erős családi háttér.

Az állami nevelőotthonok, javítóintézetek, börtönök az ilyen elrontott gyermekek esetében csodát nem tudnak művelni, de azt is meg kell mondani, hogy néha nem a legeredményesebbnek látszó intézkedést, büntetést alkalmaztuk. Ugyanis a statisztikai szemlélet uralkodóvá vált, így a realitástól távolabb eső intézkedést, büntetést igyekeztünk alkalmazni. A téves statisztikai szemlélet mellett kiemelem, hogy nagyobb ismeretekkel kellene hogy

rendelkezzenek a fiatalokkal foglalkozó rendőrök, ügyészek, bírák, hogy az intézkedési nemet jobban meg tudják választani, jobban „testre szabják” azokat, s hogy az intézkedést a személyi körülményekre kiterjedően is jó, felderítő munka előzze meg.

Egy-egy jó környezettanulmány alapján jobban lehet intézkedni, büntetést kiszabni, de a javítóintézet, a börtön is többet tehet. Az eljáró pártfogó is. Ha a jellemzések szűkek, hiányosak, téves döntés születhet, viszont a nevelőknek kellő elismeret nélkül a fiatallal foglalkozni és a megismerésre fordított idő néha kárba veszhet, a tényleges nevelést akadályozza.

Azt is felvetem, hogy az új rendeletek, rendszabályok általában segítik az ember személyiségformálását, de ez kevés. Az előadásokban többször elhangzott a szeretet problémája, a szeretet hiánya. Nagyobb, elmélyültebb érzelmi utakon kellene a fiatalokat a javítás érdekében megközelíteni. Nem ide tartozik annak eldöntése, hogy van kriminálpedagógia, de bárminek nevezzük, ezeknek a fiataloknak a nevelését, javítását magasabb szintre kell emelni, hogy azok, akikből a szülők, a közvetlen környezet a lelket „kiölte”, valamilyen formában „visszakapják”.

Nemcsak a statisztikai adatokra tudok hivatkozni, hanem 30 éves tapasztalatomra is, hogy ezek a fiatalok „lelket”, „érzelmet” nem kapnak vissza, ezért nem találják meg helyüket a társadalomban, miután a társadalom egyes rétegei – elsősorban a szülők – elrontották őket.

Az intézetekben ezek a fiatalok – tudom – dolgoznak, tanulnak, de ennek ellenére az elmondott gondok továbbra is gondok. A munkáltatás, tanítás mellett ezzel párhuzamosan magasabb erkölcsiségre, gazdagabb személyiségre is szert kellene hogy tegyenek. S ha jó minősítést is kapnak, amikor az intézetből kikerülnek, kezüket nem „fogják”, közvetlen szigorú ellenőrzés alatt nem állnak, a régi környezetbe visszakerülnek, a pártfogói felügyelet kevés, érzelmileg, erkölcsileg kellőképpen nem fejlődtek önállóan, a jóra érzékük nincs, így gyakran néhány hét elteltével szabadulásuk után újból bűncselekmény miatt felelősségre kell vonni őket. Javultnak tünnek, annak minősítették őket, de ez végül is látszat, a kinti kapcsolatok, az erős családi háttér hiánya visszaesővé teszi őket.

A másik gondolat, amivel foglalkozni kívánok a család, az iskoláztatás kérdése, ugyanis e két gondolat kör szoros összefüggésben áll a bűnözés kérdésével.

Az értekezletnek is szinte csúcspontját képezte az iskolai végzettség, a családi háttér, a bűnözés, de itt mindjárt elmondom, hogy megítélésem és tapasztalatom szerint az elmondottaknál is több gond és probléma van az iskoláztatással, műveltséggel, erkölccsel.

Az általános iskola elvégzése 1962 óta ingyenes és kötelező. Ennek ellenére magas százalékban nem végzik el az általános iskola 8 osztályát 14, de 16 éves korra sem. Az 1970-ben felelősségre vont fiatalok 66 %-a végezte el megyénkben az általános iskola 8 osztályát, akikből visszaeső bűnöző lett, csupán a felelősségre vontak 53 %-a végezte el az általános iskola 8 osztályát.

Körforgás van annyiban, hogy az általános iskola 8 osztályát azok nem végezték el és nem végzik el, akiknél ezt a családi háttér nem biztosítja. Ezek a gyerekek a családi nevelést, az erkölcsi nevelést, a fegyelmet a családban nem tanulták meg, az iskola sem tanította meg őket, távol maradtak, fegyelmük, ismeretük, a társadalomhoz való viszonyulásuk laza, szabadidejüket nem hasznosan töltik el, a bűn útjára lépnek.

Nem az iskolázottság a mindenható, hisz alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező emberek között is volt és van magas erkölcsi érzékű ember, de mégis kimondható, hogy ma a családi nevelés és az iskolai nevelés, a műveltségi fok messzemenően összhangban áll a társadalmi érdekekkel és a bűnözés elleni harccal.

Gyakran megállapítható és a statisztikai adatok alátámasztják, hogy az iskolák jó szándékkal, jó indulattal a 8 osztály elvégzését biztosítják. Mégis hiányosak az ismeretek, de a szülők elképzelése a gyermek elképzelésével is találkozok, hogy a fiatalok szakmunkástanuló iskolába iratkozzék. Az első évben kudarcok érik, kimarad, kizárják, megbukik, a csalódások személyiségében zavart keltenek, nem tud azonnal átállni a munkára, beilleszkedni a társadalomba, heteken, hónapokon át teng-leng. Ez a könnyelmű életvezetés kialakítását, a gyerekeknek a társak által történő elcsábítását, majd bűncselekmény elkövetését vonja maga után.

Azt hiszem, hogy a család és az iskola bensőségesebb kapcsolatával, reális mércék megállapításával lehetne és kellene a családnak és az iskolának az ismeretet, az erkölcsöt együttesen adni.

Még az utóbbi években is találkoztam olyan szakmunkásképzőbe, szak-

középiskolába járó fiatalkorúval, aki tiltott határátlépést kísérelt meg, *de nem tudta felsorolni, hogy Magyarország melyik országokkal határos, de arról sem tudott nyilatkozni, hogy nagyobb európai országok fővárosait hogyan hívják.*

A szakmunkástanuló és szakközépiskolába járó gyermekek magatartásánál a bűnelkövetés során ugyancsak érdekes jelenség állapítható meg. Az iskolázottabb, jobb családi háttérrel, magasabb ismeretekkel rendelkező fiatalok is gyakran követnek el bűncselekményt, az iskolából, gyakorlati munkahelyről, más nyilvános helyről különböző tárgyakat, motorkerékpárokat, szerszámokat tulajdonítanak el, hogy ezekkel a tárgyakkal saját műhelyükben gyakorolják szakmájukat, hobbijaikat. A szakmai ismeret, az ügyekvés elismerésre méltó, de nincs tulajdonságot.

Gyakran motiválja a fiatalkorúakat az a tény is, hogy gyakorlati munkahelyükön az „öreg szakik” is visznek haza szerszámot, alkatrészt, vagyis lopnak. Ezekre a körülményekre is oda kellene figyelni.

Megyénkben az utóbbi években a középiskolába járó fiatalkorúak között a bűnelkövetők száma *nagyobb számban növekedett, mint a tanulók száma.* Tényként volt megállapítható, hogy a tanulók közül egy sem volt helybéli lakos, kollégiumban, albérletben laktak, vagy bejárók voltak. *Ez megint nagy gond.* Hiányzik a családi kötődés.

Az iskoláknak jobb ismeretterjesztő munkát kellene a szülőknél végezni, a figyelmüket felhívni, hogy más helyiségben tanuló gyermekeikről ne feledkezzenek meg, azokat látogatással is ellenőrizzék, szeretetüket közvetlenül tolmácsolják, de levelezés útján is szoros kapcsolatot tartsanak, hívják fel a bejáró tanulók figyelmét a pályaudvarok veszélyességére.

Dr. Györök Ferenc (*r. vezérőrnagy, BM Rendőrtiszti Főiskola parancsoka*) hozzászólása:

Először is engedjék meg, hogy köszönetemet fejezzem ki a meghívásért, a tanácskozáson való részvétel lehetőségéért. Mind az előadások, mind a korreferátumok rendkívül magas színvonalúak, tudományos igényűek voltak, sok olyan új információt is szolgáltatottak, melyet főiskolai oktató-nevelő munkánk során hasznosítani tudunk. Hivatkoznék dr. Vigh József professzornak a bevezetőben mondott szavaira, miszerint jelen témakörrel kapcsolatban tovább gondolkodjunk és tegyünk javaslatokat a megoldás érdekében. Felszólalásomban először szeretném tájékoztatni a Kriminológiai Társaságot arról, hogy a Rendőrtiszti Főiskola évek óta elsőrendű feladatának tekinti a bűnügyi tudományok eredményeinek minél alaposabb, az aktualitásoknak megfelelő oktatását, a kriminológiai ismeretek, a tudományos kutatások eredményeinek hasznosítását. Célunk, hogy az általunk kibocsájtott tisztek szélesebb körű információval rendelkezzenek. Megszerzett ismereteik alapján minél aktívabban és eredményesebben végezzék a bűnüldöző munkát.

A bűnügyi tudományok általános ismereteinek (büntető anyagi és eljárásjog a kriminalisztika, az általános kriminológia stb.) oktatását követően a harmadik tanévben már hatodik éve folyik a témacsoportos-komplex képzés.

Figyelembe véve a korábbi oktatási évek tapasztalatait, a bűnügyi szakos hallgatók részére kidolgoztunk egy rendszerszemléleti alapon nyugvó egységes programot, a részletes tematikákat, amelyek alapján hatékonyabban folyhat a főiskolai oktatás.

A fiatalok bűnözése elleni harc kérdéseinek feldolgozására különös hangsúlyt helyezünk, jelentős óraszámot (30) fordítva erre a témacsoportra. Külön témaként kezeljük: az ifjúság általános helyzetének megismertetését, a gyermek- és ifjúságvédelem szervezetének felépítését; a fiatalkorúakra vonatkozó büntető anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat, jogi helyzetüket a büntetésvégrehajtási intézetben; megismertetjük hallgatóinkkal a fiatalok bűnözésének alakulását, a jogsértéseikben szerepet játszó főbb okcsoportokat, ajánlásokat teszünk a fiatalok csoportos bűnözésének visszaszorítására, bűnözésük megelőzésére.

Felhasználva e fórum adta lehetőséget, szeretnék rámutatni két olyan jelenségre, melyek az utóbbi években elszaporodtak, a korábbi időszaknál